

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Методичні рекомендації до вивчення курсу

для здобувачів освіти кваліфікаційного рівня «Магістр»
всіх форм навчання

Кропивницький 2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ

Методичні рекомендації до вивчення курсу

для здобувачів освіти кваліфікаційного рівня «Магістр»

всіх форм навчання

*«Затверджено»
на засіданні кафедри матеріалознавства
та ливарного виробництва.
Протокол № 3 від 30.10.2020р.*

Укладачі: Володимир Кропівний, кандидат технічних наук, професор;
Олена Кропівна, кандидат технічних наук, доцент;
Владислав Настоящий, кандидат технічних наук, професор;
Сергій Карпушин, кандидат технічних наук, доцент.

Інтелектуальна власність. Методичні рекомендації до вивчення курсу для здобувачів освіти кваліфікаційного рівня «магістр» всіх форм навчання. /Укладачі: В. Кропівний, О. Кропівна, В. Настоящий, С. Карпушин - Кропивницький: ЦНТУ, 2020. - 33 с.

Рецензент: О. Левченко, доктор економічних наук, професор (Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький).

Методичні вказівки розроблені у відповідності до освітньо-професійних програм підготовки магістрів та робочої програми курсу «Інтелектуальна власність» для усіх форм навчання.

Здобувачі денної форми навчання (курс лекцій читається на першому курсі магістратури у I семестрі) у відповідності до даних методичних вказівок самостійно опрацьовують лекційний матеріал даної дисципліни.

Для здобувачів заочної форми навчання передбачено опрацювання визначених тем (за вказівкою викладача), що представляються у вигляді контрольних робіт.

Зміст лекційного матеріалу, методичне забезпечення, засоби тестового контролю, у відповідності до структури викладання курсу «Інтелектуальна власність», наведено на сайті дистанційного навчання ЦНТУ <http://moodle.kntu.kr.ua/login/index.php>

© Інтелектуальна власність
/Укладачі: В. Кропівний, О. Кропівна,
В. Настоящий, С. Карпушин, 2020.

© РВЛ ЦНТУ, тиражування, 2020 р.

ПЕРЕДМОВА

Інтелектуальна власність це закріплені законом права, які є результатом інтелектуальної діяльності в науковій, літературній, художній і промисловій сферах. До неї відносять: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, зазначення походження товарів, твори літератури, науки і мистецтва, інформаційні бази даних, комп'ютерні програми, технічна документація, секрети виробництва, тощо. Інтелектуальна власність є підґрунтям для інноваційного шляху розвитку суспільства. Об'єкти права інтелектуальної власності відіграють значну роль у забезпеченні конкурентноздатності товарів та послуг, стають вирішальним фактором економічного розвитку.

Революційні зміни у розвитку цивілізації відбувалися завдяки винаходам колеса, парової машини, пароплава, електричних машин, радіо, ядерного реактора, мікросхеми, тощо. Щорічно у світі на розгляд патентних відомств 115 країн подається понад 100000 заявок на винаходи. Сучасному фахівцю недостатньо розробити новий технічний об'єкт, а необхідно обов'язково забезпечити йому належну правову охорону. Так, коли інженер розробив і впровадив новий на його думку об'єкт, а правову власність на нього оформила інша особа, то така розробка не лише не принесе прибутків, а і вимусить відшкодувати збитки особі, яка має оформлені права.

Курс «Інтелектуальна власність» має міждисциплінарний характер. Він потрібний майбутнім інженерам, державним службовцям, підприємцям.

Основні завдання курсу полягають у забезпеченні інтелектуального і соціального розвитку особистості шляхом навчання основам правових та економічних аспектів інтелектуальної власності.

В результаті вивчення дисципліни «Інтелектуальна власність» здобувачі повинні вміти визначати:

- основні поняття системи правової охорони винахідництва;
- складові міжнародної системи охорони інтелектуальної власності;
- складові системи інтелектуальної власності в Україні;
- винахідництво в нормах загального законодавства України;
- об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності;
- алгоритм правової охорони об'єктів патентного права (винаходів, корисних моделей, промислових зразків);
- алгоритм правової охорони нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності (голографій, інтегральних мікросхем, комерційних таємниць);
- алгоритм правової охорони об'єктів промислової власності в іноземних державах;
- права та обов'язки власників охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності;
- вартість права на об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ);
- факт порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності (ОПВ);
- процедуру захисту прав інтелектуальної власності у разі її порушення.

1. СТРУКТУРА КУРСУ

1.1. Тематика лекцій по курсу.

№ теми	Назва теми та її зміст	Кількість годин
1.	Інтелектуальна власність як право на результат творчої діяльності людини	2
2.	Система інтелектуальної власності	2
3.	Охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності	4
4.	Інноваційне підприємництво та управління правами інтелектуальної власності	2
5.	Економіка інтелектуальної власності	2
6.	Захист прав інтелектуальної власності	2

1.2. Зміст тем дисципліни.

Зміст тем дисципліни:

1. Інтелектуальна власність як право на результати творчої діяльності людини.

- Поняття інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність як результат творчої діяльності. Інтелектуальна власність як право.

- Еволюція інтелектуальної власності.

Еволюція промислової власності. Еволюція інтелектуальної власності в Україні.

- Місце і роль інтелектуальної власності в економічному і соціальному розвитку держави.

- Соціально-економічні стратегії в країнах світового товариства. Роль промислової власності у економічному розвитку.

2. Система інтелектуальної власності.

- Об'єкти права інтелектуальної власності.

Класифікація об'єктів права інтелектуальної власності. Об'єкти промислової власності. Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності.

- Суб'єкти права інтелектуальної власності.

Творець (автор) як суб'єкт права. Суб'єкти права промислової власності.

- Система законодавства України про інтелектуальну власність.

Конституція України, норми цивільного, господарського і кримінального кодексів України щодо інтелектуальної власності. Спеціальне законодавство України з питань інтелектуальної власності.

- Державна система правової охорони інтелектуальної власності.

Міністерство освіти і науки України як орган виконавчої влади, що відповідає за політику у сфері інтелектуальної власності. Державний департамент

інтелектуальної власності, Український інститут промислової власності.

- Міжнародна система інтелектуальної власності.

Міжнародні договори про інтелектуальну власність. Членство України в міжнародних договорах про інтелектуальну власність. Всесвітня організація інтелектуальної власності, її структура та основні функції. Міжнародна співпраця в рамках регіональних договорів про інтелектуальну власність.

3. Охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності.

- Мета і принципи правової охорони.

Мета правової охорони. Принципи правової охорони ОІВ.

- Охорона прав на об'єкти промислової власності.

Необхідність правової охорони ОІВ. Набуття прав на винаходи і корисні моделі. Умови патентоспроможності винаходу (корисної моделі). Порядок патентування. Строк дії патенту. Дострокове припинення дії патенту. Права власника патенту.

- Набуття прав на промисловий зразок. Порядок отримання охоронного документу на промисловий зразок.

- Набуття прав на торгівельну марку. Порядок отримання охоронного документу на торгівельну марку.

- Охорона прав на ОІВ за кордоном. Порядок охорони прав на ОПВ за кордоном.

4. Інноваційне підприємництво та управління правами інтелектуальної власності.

- Інновації та інноваційна діяльність.

Інноваційна діяльність. Економічна, інформаційна та наукова незалежність держави.

- Управління правами інтелектуальної власності.

Життєвий цикл винаходу. Управління ОІВ на етапі його створення, на етапі набуття прав, на етапі використання прав, на етапі захисту прав, на етапі утилізації. Первинна та вторинна патентна інформація. Патентні дослідження.

- Передача прав на ОІВ.

Передача прав на ОІВ. Передача прав на ОІВ: за ліцензійним договором, за договором комерційної концесії, за договором лізингу. Суть торгівлі ліцензіями. Види ліцензій. Ліцензійні договори. Франчайзинг, Інжиніринг.

5. Економіка інтелектуальної власності.

- Права на ОІВ як товар.

Особливості права інтелектуальної власності як товару. Інтелектуальна власність як нематеріальний актив.

- Комерціалізація прав на ОІВ.

Мета і основні способи комерціалізації. Поняття інтелектуального капіталу. Використання об'єктів права інтелектуальної власності у власному виробництві. Внесення інтелектуальної власності до статутного капіталу підприємства.

- Оцінка вартості прав на ОІВ.

Підходи до визначення вартості прав на ОІВ. Витратний підхід, ринковий підхід, прибутковий підхід. Алгоритм розрахунку вартості прав на ОІВ.

- Інвестиційна діяльність. Економічна ефективність інвестицій.

б. Захист прав інтелектуальної власності.

- Система захисту прав інтелектуальної власності і її призначення.

Причини, що приводять до порушення прав. Призначення системи захисту прав інтелектуальної власності.

- Дії, що визнаються порушенням права інтелектуальної власності.
- Категорії суперечок.

Суперечки про визнання (невизнання) результату інтелектуальної діяльності об'єктом інтелектуальної власності. Суперечки, що стосуються порушення прав на ОІВ.

- Форми, порядки та способи захисту права інтелектуальної власності.

Юрисдикційна форма захисту. Не юрисдикційна форма захисту. Види порушення прав, що розглядаються в адміністративно-правовому порядку. Захист прав інтелектуальної власності у відповідності до кодексу України про адміністративні правопорушення. Захист від недобросовісної конкуренції.

• Цивільно-правовий порядок захисту прав. Порядок захисту порушених прав, встановлений кримінальним законодавством. Відповідальність за порушення прав, що передбачена Кримінальним кодексом України.

• Захист прав інтелектуальної власності в рамках угоди TRIPS. TRIPS як одна з угод світової організації торгівлі (СОТ). Основні вимоги угоди TRIPS щодо захисту прав інтелектуальної власності за порушення прав інтелектуальної власності.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Мета виконання самостійної роботи полягає у глибокому вивченні суті права інтелектуальної власності, чинного законодавства в сфері інтелектуальної власності, практики його застосування, питань економіки права інтелектуальної власності та захисту прав, міжнародної співпраці в сфері інтелектуальної власності.

Самостійною роботою є реферат обсягом 5-10 сторінок друкованого тексту.

Реферат є результатом самостійних досліджень на основі вторинної інформації. Завданням роботи є співставлення точок зору різних авторів стосовно проблеми, що розглядається у рефераті та формування власної точки зору на цю проблему. Особливу увагу слід приділяти виявленню та аналізу протиріч.

На початку роботи слід чітко сформулювати мету досліджень, що повинна відповідати заданій темі реферату, а також завдання, які необхідно вирішити для досягнення мети досліджень.

Виконання самостійної роботи необхідно починати з вивчення відповідних розділів підручників, навчальних посібників, нормативних актів тощо, що наведені у переліку рекомендованої літератури, а також додаткової літератури і практичних матеріалів, які здобувач повинен знайти і опрацювати самостійно. В цих методичних вказівках до кожної теми надано коротку характеристику змісту.

При написанні роботи здобувач повинен поряд з теоретичним висвітленням аспектів теми, дати її аналіз з залученням практичних матеріалів щодо охорони, захисту і використання прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Оформлення реферату необхідно здійснювати у відповідності до ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки (структура і правила оформлення).

Теми для самостійної роботи видаються здобувачу викладачем.

2.1. Теми рефератів до самостійної роботи.

Тема 1. Загальна характеристика інтелектуальної власності і її правового регулювання.

Дати поняття творчої діяльності та інтелектуальної власності. Перерахувати і дати характеристику ОІВ, авторського права і суміжних прав, зазначити загальні і відмінні риси авторського і патентного права. Визначити основні відмінності об'єктів права інтелектуальної власності від об'єктів речового права власності. Показати роль інтелектуальної власності в створенні сучасної ринкової економіки, а також у забезпеченні добробуту країни. Дати стислу характеристику джерел права інтелектуальної власності.

Тема 2. Сутність реформи законодавства про промислову власність і патентне право України.

Роль ОПВ у сучасній ринковій економіці. Поняття патентного права, його предмет і система. Об'єкти і суб'єкти патентного права. Основні норми законів про промислову власність. Характеристика основних положень реформи законодавства про промислову власність.

Тема 3. Правова охорона винаходу і корисної моделі.

Дати поняття винаходу і його об'єктів. Умови надання правової охорони винаходу. Умови патентоспроможності винаходу і їх характеристики. Права та обов'язки патентовласників. Порядок одержання патенту. Припинення дії патенту і визнання його недійсним. Поняття корисної моделі, її об'єкт, умови патентоспроможності.

Тема 4. Правова охорона промислового зразка.

Дати поняття промислового зразка і його об'єктів. Умови надання правової охорони промислового зразка. Умови патентоспроможності промислового зразка і їх характеристики. Характеристика патенту і патентовласників. Права та обов'язки власника патенту. Порядок одержання патенту. Припинення дії патенту і визнання його недійсним. Порухення прав власника патенту і їх захист.

Тема 5. Патентовласники, їх права та обов'язки.

Дайте поняття патенту як охоронного документа. Охарактеризуйте патентовласників і їх види. Права патентовласника і їх ознаки. Форми використання винаходів. Права по розпорядженню патентом. Обмеження патентних прав. Обов'язки патентовласника. Порядок одержання патенту. Припинення дії патенту і визнання його недійсним.

Тема 6. Ліцензійні договори.

Дати поняття ліцензійних договорів, показати їхню роль у створенні ринку промислової власності і сучасної ринкової економіки. Види ліцензійних договорів. Характеристика предмета договору. Права й обов'язки сторін. Види ліцензійних платежів. Відповідальність сторін за дотримання зобов'язань за договором.

Тема 7. Захист прав авторів об'єктів науково-технічної творчості.

Перерахувати права авторів і їхні ознаки. Дати поняття порушення прав авторів і їхніх видів. Цивільно-правовий засіб захисту прав авторів. Суперечки, що вирішуються в судовому порядку. Кримінально-правовий спосіб захисту прав авторів.

Тема 8. Захист прав власників патенту.

Перерахувати права власників патенту, описати можливі варіанти їх порушення. Дати характеристику основних видів порушень виключного права патентовласника. Поняття контрафактної продукції. Цивільно-правовий засіб захисту прав патентовласників. Суперечки, що вирішуються в судовому порядку. Міри цивільно-правового захисту і міри цивільно-правової відповідальності.

Тема 9. Захист від недобросовісної конкуренції.

Дати поняття недобросовісної конкуренції. Неправомірне використання ділової репутації підприємця і його види. Дискредитація суб'єкта господарювання. Неправомірний збір, розголошення і використання комерційної таємниці, Відповідальність за несумлінну конкуренцію. Порядок розгляду справ про

несумлінну конкуренцію. Рішення антимонопольного комітету України і його територіальних відділень по справах про несумлінну конкуренцію.

Тема 10. Еволюція інтелектуальної власності.

Дослідити еволюцію промислової власності, у тому числі окремих ОПВ. Пояснити причини, що спонукають до необхідності правової охорони ОПВ. Охарактеризувати розвиток інтелектуальної власності в Україні до і після проголошення нею суверенітету.

Тема 11. Місце і роль інтелектуальної власності в економічному і соціальному розвитку суспільства.

Описати соціально-економічні стратегії в країнах, що розвиваються. Дослідити зв'язок між промисловою власністю і розвитком, вплив промислової власності на науково-технічний і економічний розвиток держави. Виявити роль авторського права і суміжних прав у розвитку культури суспільства. Звернути увагу на зростаючу роль ОІВ в міжнародній торгівлі, у забезпеченні конкурентноздатності товарів.

Тема 12. Економіка інтелектуальної власності.

Дати поняття інтелектуального капіталу, його структури. Інтелектуальна власність як товар. Оборотноздатність ОІВ. Термін служби ОІВ. Інтелектуальна власність як нематеріальний актив. Випадки, коли необхідно визначати вартість прав на ОІВ. Підходи до визначення вартості прав інтелектуальної власності. Методи оцінки прав на ОІВ.

Тема 13. Передача прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Суть торгівлі ліцензіями. Види ліцензій. Ліцензійні договори і їхня класифікація. Особливості ліцензійних договорів. Термін дії ліцензійних договорів. Порядок підготовки ліцензійних договорів.

Тема 14. Захист прав інтелектуальної власності.

Система захисту прав інтелектуальної власності і її призначення.

Категорії суперечок. Адміністративний порядок захисту прав. Судовий порядок захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності: цивільно-правові способи захисту прав. Кримінальна відповідальність за порушення прав.

Тема 15. Міжнародне співробітництво в сфері інтелектуальної власності.

Значення міжнародного співробітництва в сфері інтелектуальної власності. Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ). Участь України в її роботі. Співробітництво в рамках міжнародних регіональних організацій з питань охорони інтелектуальної власності: Європейська патентна організація (ЄПО), Євразійська патентна організація (ЄАПО), Африканські організації інтелектуальної власності. Участь України в міжнародному співробітництві в сфері інтелектуальної власності.

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛІВ КУРСУ

3.1. Інтелектуальна власність як право на результати творчої діяльності людини.

Під власністю розуміють право володіти, користуватися і розпоряджатися об'єктом власності. Найбільш важливою характеристикою власності є те, що власник може використовувати її на свій розсуд і ніхто не має права законним чином використовувати цю власність без його дозволу.

Розрізняють матеріальні і нематеріальні об'єкти власності. Існують принципи відмінності між матеріальними й нематеріальними продуктами діяльності як об'єктами привласнення.

Перш ніж скористатися власністю, потрібно заволодіти нею. Незаконно заволодіти матеріальним об'єктом власності, наприклад, автомобілем, важче ніж об'єктом інтелектуальної власності (ОІВ). У багатьох випадках, щоб заволодіти ОІВ, досить одержати про нього інформацію. У цьому випадку важко визначити, хто є власником такого об'єкта. З цією особливістю пов'язана підвищена складність охорони і захисту прав на ОІВ. Сам процес інтелектуальної діяльності закони про право на власність не регулюють.

Інтелектуальна власність має подвійну природу. З однієї сторони, творець (автор) ОІВ має виняткову можливість розпоряджатися цим результатом на свій розсуд, а також передавати це право іншим особам, тобто воно подібне з правом власності на матеріальні об'єкти. З іншого боку, поряд з майновим правом існує духовне право творця на результат своєї творчої праці - право автора. Майнове (економічне право) на результат творчої праці може бути віддільним від творця та переданим іншій особі в обмежене чи необмежене користування. Моральне (немайнове) право автора невіддільне від творця і ніколи не може бути передане іншій особі. Майнові і особисті (немайнові) права на результат творчої діяльності взаємозалежні і утворюють нерозривну єдність.

Одна з основних властивостей інтелектуальної власності полягає в тому, що вона повинна приносити користь. Інтелектуальна власність у явному вигляді може не приносити прибуток, але створюючи додаткові труднощі для конкурентів, полегшує тим самим просування власних товарів і послуг на ринок.

До 1991 року в Україні у силу суспільної форми власності були відсутні закони про охорону інтелектуальної власності. Правове регулювання відносин у цій сфері забезпечувалося підзаконними актами, що дозволяли широко використовувати результати творчої праці громадян в інтересах держави і суспільства. Основною формою охорони винаходів було авторське свідоцтво, яке надавало виключне право на використання ОІВ не їхнім творцям, а державі. Механізм захисту порушених прав не був ефективним, передбачені законодавством санкції були незначними, а судова процедура - складною.

Після проголошення незалежності України почалося формування законодавства, що регулює правові відносини у сфері інтелектуальної власності. Початком становлення законодавства України про інтелектуальну власність є прийняття Закону «Про власність» у 1991 році. Цим Законом результати

інтелектуальної діяльності були визнані об'єктами права власності. Основними джерелами права промислової власності є прийняті у 1993 році Закони України: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на сорти рослин», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем».

Законодавство України у сфері інтелектуальної власності знайшло цілісне відображення у Цивільному Кодексі України (Книга IV), яка має назву «Право інтелектуальної власності». Важливим джерелом права інтелектуальної власності також є міжнародні конвенції і договори, до яких приєдналася Україна.

Досконалість законів про інтелектуальну власність є одним з ключових моментів входження України до СОТ.

На відміну від природних ресурсів (землі, нафти, вугілля), запаси яких мають певну межу, інтелектуальна власність є невичерпним ресурсом, тому в останні десятиріччя вона швидко замінює традиційні матеріальні активи і стає рушійною силою економічного і культурного розвитку суспільства.

Необхідною умовою для ефективного створення і використання ОПВ є наявність в країні патентної системи. Її створення переслідує подвійну мету. З одного боку необхідно законним чином оформити економічні і моральні права авторів та власників ОПВ, а з іншого боку - стимулювати в рамках державної політики творчу активність громадян, сприяти поширенню і застосуванню її результатів.

Серед об'єктів промислової власності великий вплив на науково - технічний і економічний розвиток вносять винаходи. Публікація патенту на винахід робить доступною інформацію про нього широкому колу людей, стимулює створення нових винаходів. Це дає можливість заощаджувати час, гроші і сили в процесі науково-дослідної діяльності, не повторювати роботу вже виконану іншими. Патентна документація дозволяє виявляти альтернативні технології, якими можна замінити застарілі технології.

Вплив винаходів на економічний розвиток може здійснюватися наступними шляхами:

- Інформація про патенти полегшує передачу технологій і сприяє залученню прямих іноземних інвестицій:
 - Патенти стимулюють наукові дослідження.
 - Патенти є каталізатором нових технологій і бізнесу.
 - Бізнес накопичує патенти і комерціалізує їх шляхом передачі прав через ліцензійні угоди, внесення до статутного фонду підприємств, використання у власному виробництві для отримання додаткового прибутку.

3.2. Система інтелектуальної власності.

Об'єкт інтелектуальної власності (ОІВ) - це законодавче визначений результат інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, літературній і художній сферах. Інтелектуальну власність за встановленою традицією поділяють на авторське право й промислову власність.

Промислова власність охоплює права на такі ОІВ, як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування та зазначення про походження товарів.

Відповідно до Закону України «Про власність» суб'єктами права інтелектуальної власності визнаються громадяни (фізичні особи), юридичні особи та держава. Суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності та інші особи, яким належать Особисті права інтелектуальної власності відповідно до діючого законодавства чи договору. До них належать автори ОПВ, власники охоронних документів, спадкоємці, правонаступники та представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені).

Автором винаходу, корисної моделі, промислового зразка є фізична особа, творчою працею якої вони створені. Авторство на знак для товарів і послуг законодавством не передбачено. Якщо у створенні ОПВ брало участь кілька осіб, усі вони є співавторами. Особи автора й патентовласника збігаються не завжди. Закон надає автору можливість передачі права на одержання патенту будь-якій фізичній або юридичній особі, вказавши у заяві на видачу патенту ім'я майбутнього патентовласника.

Якщо винахід, корисна модель, промисловий зразок або сорт рослин створено під час виконання службових обов'язків, або за дорученням роботодавця (за умови, що контрактом не передбачено інше), право на одержання патенту має роботодавець.

Право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) має роботодавець винахідника. Винахідник подає роботодавцю письмове повідомлення про створений ним службовий винахід (корисну модель) з описом, що розкриває суть технічного рішення. Після цього роботодавець повинен протягом чотирьох місяців подати заявку на одержання патенту чи передати право на його одержання іншій особі або прийняти рішення про надання службового винаходу статусу конфіденційної інформації.

У цей же термін роботодавець повинен укласти з винахідником письмовий договір про розміри та умову виплати йому винагороди. Якщо роботодавець не виконає зазначених вимог у встановлений строк, то право на одержання патенту на службовий винахід переходить до винахідника або його правонаступника. У цьому разі за роботодавцем залишається переважне право на придбання ліцензії.

У випадку, коли необхідно врегулювати суперечки щодо прав на ОІВ між фізичними або юридичними особами України та іноземних держав, верховенство перед національними законами мають міжнародні договори, до яких приєдналася Україна.

За роки незалежності в Україні розбудовано Державну систему правової охорони інтелектуальної власності. За здійснення політики у сфері інтелектуальної власності в Україні відповідає Міністерство освіти і науки України. Виконання конкретних функцій у цій сфері Міносвіти делегувало Державному департаменту інтелектуальної власності. Державний департамент інтелектуальної власності - це центральний орган виконавчої влади з питань правової охорони інтелектуальної власності. Він разом із сукупністю експертних, наукових, освітніх, інформаційних

закладів становлять державну систему правової охорони інтелектуальної власності.

До сфери управління Держдепартаменту включено Український інститут промислової власності, Українське агентство з авторських і суміжних прав, Інститут інтелектуальної власності і права, державних інспекторів з питань інтелектуальної власності.

Головною функцією Українського інституту промислової власності (Укрпатенту) є здійснення експертизи заявок па ОПВ. Саме його експерти проводять експертизу поданих заявниками матеріалів на предмет відповідності умовам правової охорони і видають експертний висновок.

Головним завданням державних інспекторів з питань інтелектуальної власності є попередження правопорушень у сфері інтелектуальної власності. Інспектори - це повноважні представники Держдепартаменту у регіонах України.

Іноземці та особи, що проживають або мають постійне місце проживання за межами України, у відносинах з Департаментом реалізують свої права через представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених), які надають заявнику кваліфіковану допомогу з усіх питань щодо охорони інтелектуальної власності.

Як правило, кожна країна має своє власне законодавство і свою національну систему органів, що здійснюють державне регулювання та управління в сфері інтелектуальної власності. Національне законодавство з питань інтелектуальної власності і практика його застосування мають суттєву різницю в різних країнах. В той же час світова спільнота досягла згоди щодо міжнародних стандартів, що забезпечило гармонізацію національного законодавства країн через міжнародні договори.

У Парижі в 1878 р. було проведено Міжнародний конгрес з промислової власності, результатом якого було рішення про скликання Міжнародної конференції з метою розроблення гармонізованих вимог до національних законодавств у цій сфері. Головна мета Паризької конвенції - встановлення єдиних для держав-учасниць правил надання правової охорони винаходам, корисним моделям, промисловим зразкам, знакам для товарів і послуг, фірмовим найменуванням, зазначенням походження, а також запобігання недобросовісній конкуренції.

Положення Паризької конвенції поділяються на наступні категорії.

Перша категорія містить норми матеріального права, які гарантують право національного режиму в кожній з держав-учасниць. Згідно з ним громадяни будь-якої держави-учасниці в питаннях охорони промислової власності користуються в інших державах-учасницях Конвенції такими самими правами, які ці держави-учасниці надають своїм громадянам.

Друга категорія положень установлює право пріоритету. Це право означає, що на основі заявки щодо видачі охоронного документа на ОПВ, поданої заявником в одній з держав-учасниць Конвенції, той самий заявник (або його правонаступник) може протягом певного періоду часу (зазвичай 12 місяців) запитувати охорону в усіх інших державах-учасницях. При цьому ці пізніші заявки розглядатимуться, як нібито їх подано в той самий день, що і першу заявку.

Третя категорія положень визначає норми у сфері матеріального права, що

встановлюють права й обов'язки фізичних і юридичних осіб.

Станом на 2001 р. учасниками Паризької конвенції є 161 держава. Україна її учасниця з 1991 р.

На дипломатичній конференції у Стокгольмі в 1967 р. підписано конвенцію, що заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ). Діяльність ВОІВ спрямована на сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва між державами й міжнародними організаціями.

Договір про патентну кооперацію (Договір РСТ - Patent Cooperation Treaty) об'єднує 110 держав. Україна бере участь у договорі з 1992 р. Договір РСТ значно спрощує процедуру одержання патентів на винахід (корисну модель) у різних державах.

Договір РСТ:

- встановлює міжнародну систему, за допомогою якої патент отримують через подання однієї заявки («міжнародної заявки») до одного патентного відомства («відомство-одержувач») мовою будь-якої держави-учасниці РСТ;

- передбачає проведення формальної експертизи міжнародної заявки одним патентним відомством - відомством-одержувачем;

- передбачає централізовану міжнародну публікацію міжнародних заявок.

Розглянуту сукупність дій називають міжнародною фазою процедури РСТ, після чого настає національна фаза міжнародної заявки в кожній державі, зазначеній у заяві міжнародної заявки.

Також існує угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS). Угода TRIPS діє у межах договору про створення СОТ. Її метою є сприяння забезпеченню ефективного захисту прав інтелектуальної власності, з тим, щоб заходи щодо реалізації прав цієї форми власності не створювали перешкод для законної торгівлі.

ВОІВ не наполягає на тому, щоб норми національних законів відповідали нормам міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності. Але якщо країна приєдналась до міжнародної угоди, то у правовідносинах з іншими країнами вона повинна керуватися нормами цих угод.

3.3. Охорона права на об'єкти інтелектуальної власності.

Після того, як створено ОІВ, необхідно оформити права на цей об'єкт, тобто отримати правову охорону. Основним способом охорони в цьому випадку є видача автору ОІВ охоронного документа - патенту чи свідоцтва.

Мета правової охорони результатів інтелектуальної діяльності - створити правовий механізм законного запобігання можливості «паразитування», тобто безоплатного використання зазначених нематеріальних активів з комерційною метою.

Суть охорони інтелектуальної власності полягає в тому, що автор ОІВ розкриває інформацію про цей об'єкт для необмеженого кола осіб, а замість того одержує від держави виключні права на створений ним ОІВ на визначений період часу. Ці права регламентуються охоронним документом, що видається власнику

об'єкта інтелектуальної власності. Автор, що одержав охоронний документ, почуває себе впевнено, оскільки його права охороняються законом. Якби автор не мав охоронного документа, то він, швидше за все, не розкрив би інформацію, ніхто б не зміг скористатися нею і об'єкт інтелектуальної власності залишився б невідомим. Закріплене охоронним документом присвоєння особистих (немайнових), а також майнових прав сприяє використанню ОІВ. Це єдиний спосіб отримання вигоди автором у результаті використання ОІВ самостійно з одержанням переваг над конкурентами чи шляхом дозволу іншим особам використовувати ОІВ за ліцензійні платежі.

Промислова власність є важливим інструментом наукового, технічного, технологічного й економічного розвитку суспільства. Право на об'єкти промислової власності (патентне право) регулює майнові та пов'язані з ними немайнові відносини, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням винаходів, корисних моделей і промислових зразків, які є результатами інтелектуальної діяльності людини.

Основні принципи патентного права такі:

- надання правової охорони проводиться лише тим розробкам, які в офіційному порядку визнано патентоспроможними винаходами, корисними моделями й промисловими зразками;
- можливість отримати патент і стати його власником надається, у першу чергу, авторам технічного рішення. У випадку подання заявки на видачу патенту особою, яка не є автором об'єкта промислової власності, ця особа має надати докази, які підтверджують її право на подання заявки;
- дотримання розумного балансу інтересів власника патенту та інтересів суспільства.

Винахід - це вирішення утилітарного завдання в будь якій галузі промисловості або іншій сфері суспільно-корисної діяльності людини, що відповідає визначеним законодавством умовам надання правової охорони й визнане як винахід компетентним державним органом. Згідно із Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослин і тварин тощо), спосіб, а також застосування раніше відомого продукту чи способу за новим призначенням. Винахід розглядається як технологічне (технічне) рішення, що відповідає умовам патентоспроможності (новизні, винахідницькому рівню й промисловій придатності).

До пристроїв як об'єктів винаходів належать машини, механізми, прилади тощо. До речовин як об'єктів винаходу належать: індивідуальні хімічні сполуки, до яких також умовно зараховують високомолекулярні сполуки й об'єкти генної інженерії; композиції (сполуки, суміші, розчини, сплави тощо) і продукти ядерного перетворення.

До способів як об'єктів винаходу належать процеси виконання дій над матеріальним об'єктом за допомогою інших матеріальних об'єктів.

Корисна модель - це нове і промислово придатне конструктивне виконання пристрою. Корисну модель називають «малим винаходом», маючи на увазі те, що вона хоч і нагадує за своїми ознаками винахід-пристрій, але менш значуща за своїм

внеском у рівень техніки.

В Україні встановлена єдина форма правової охорони винаходів, корисних моделей і промислових зразків - патент. Патент - це техніко - юридичний документ, виданий заявнику на винахід, корисну модель чи промисловий зразок, що відповідає умовам патентоспроможності і підтверджує авторство, пріоритет і право власності на зазначені об'єкти.

Для оформлення прав на винаходи, корисні моделі і промислові зразки необхідно подати оформлену заявку до Державного департаменту інтелектуальної власності України. Для цього заявку передають до Українського інституту промислової власності, де ця заявка проходить експертизу. Заявка має містити: заяву про видачу патенту на винахід (корисну модель); опис винаходу, формулу винаходу, креслення, реферат.

Опис винаходу (корисної моделі) має викладатися визначеним порядком та розкривати суть винаходу (корисної моделі) настільки ясно й повно, щоб його зміг реалізувати фахівець у зазначеній галузі. Формула винаходу (корисної моделі) - це стисла словесна характеристика технічної суті винаходу, що містить сукупність його суттєвих ознак, достатніх, щоб досягти зазначеного технічного результату. У разі визнання об'єкта винаходом лише формула набуває правового значення і є єдиним критерієм визначення обсягу винаходу.

Формула має:

- стисло й чітко виражати технічну суть винаходу, визначити обсяг винаходу;
- бути засобом вирізнення об'єкта винаходу з-поміж інших об'єктів або визначення подібності для встановлення факту використання винаходу.

Новизну технічного рішення перевіряють через порівняння сукупності ознак об'єкта, який заявляють, із сукупністю ознак найближчого аналога. Винахід не визнають як такий, що відповідає умові новизни, якщо в рівні техніки виявлено засіб, якому властиві ознаки, ідентичні або еквівалентні всім ознакам, що і в запропонованій заявником формулі винаходу.

Якщо об'єкт новий, має винахідницький рівень і промислово придатний, то він відповідає умовам патентоспроможності.

З метою подальшого розгляду заявки на видачу патенту, Укрпатент проводить експертизу заявки. Спочатку проводиться формальна експертиза заявки, у ході якої встановлюють належність зазначеного в заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можна визнати винаходами (корисними моделями), і відповідність складу заявки та її оформлення встановленим вимогам. Якщо результат формальної експертизи заявки на видачу патенту на винахід позитивний, заявнику надсилають повідомлення про завершення формальної експертизи, і про можливість проведення кваліфікаційної експертизи заявки (експертизи по суті), що встановлює відповідність винаходу умовам патентоспроможності.

У результаті кваліфікаційної експертизи Укрпатент приймає рішення про видачу патенту або про відмову у видачі патенту на винахід. На підставі рішення про видачу охоронного документа та за наявності документа про сплату державного збору, проводять державну реєстрацію патенту на винахід або корисну модель. В Україні видається патент на винахід із терміном дії 20 років після

проведення експертизи по суті.

Будь-який громадянин України має право запатентувати винахід, корисну модель, промисловий зразок в зарубіжних державах. До подачі заявки на одержання охоронного документа за кордоном заявник зобов'язаний подати заявку до Укрпатенту та інформувати його про свій намір здійснити таке патентування. Процедура патентування вибирають залежно від передбачуваних ринків збуту технічного рішення, строків оформлення та умов одержання охоронного документа, участі держави у міжнародних і регіональних договорах з охорони промислової власності, наявності коштів на патентування.

Знаки для товарів і послуг - це зареєстровані у встановленому порядку позначення, завдяки яким товари і послуги одних осіб відрізняються від однорідних товарів і послуг інших осіб. Порядок одержання охоронного документа на товарний знак подібний до того, що був описаний для винаходів.

Не можуть одержати правову охорону позначення, які зображують: державні герби, прапори, офіційні назви держав, емблеми, найменування міжнародних організацій, печатки, нагороди. Право власності на знак для товарів і послуг в Україні засвідчується свідоцтвом, термін дії якого становить 10 років з можливістю періодичного поновлення реєстрації кожні 10 років.

Промисловий зразок - це результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання. Навіть за рівних параметрів і вартості споживач віддасть перевагу зручному й привабливому товару. Необхідність досягнення привабливості товару примушує виробників вкладати в дизайн чималі кошти, що спонукає захищати результати творчої праці дизайнерів за допомогою оформлення прав на промислові зразки.

Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування та їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу. Промисловими зразками можуть бути: окремий виріб, його частина, варіанти, виробу або комплекти виробів.

Право власності на промисловий зразок засвідчується патентом, термін дії в Україні якого становить 10 років з можливістю продовження дії патенту за клопотанням заявника, але не більше як на 5 років.

Документи, потрібні для видачі патенту на промисловий зразок мають містити: заяву про видачу патенту; комплект фотокарток із зображенням виробу; опис промислового зразка; креслення, схему. Використанням промислового зразка визнають виготовлення, пропонування для продажу, введення в господарський обіг або зберігання в зазначених цілях виробу, виготовленого із застосуванням запатентованого промислового зразка.

Згідно із Законом «Про підприємство в Україні» під комерційною таємницею маються на увазі відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, які не становлять державної таємниці й розкриття яких може завдати шкоди його інтересам. Комерційна таємниця (ноу-хау) - це будь-яка інформація, що має дійсну або потенційну комерційну цінність через її невідомість та недоступність третім особам, до якої не існує вільного доступу на законних підставах і відносно якої власник інформації вживає заходів щодо її конфіденційності.

Комерційною таємницею, яка за умови дотримання певних вимог до її збереження, можуть бути також охороно спроможні рішення, одержання патентних прав на які визнається недоцільним. До комерційної таємниці не можуть належати статутні документи підприємства; відомості звітності про фінансово-господарську діяльність та відомості, необхідні для перевірки правильності обчислення й сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про забруднення навколишнього середовища, недотримання умов безпеки праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю населення, бухгалтерська звітність.

Незважаючи на високу і безупинно зростаючу значимість комерційної таємниці, відсутня її пряма правова охорона. Основною перешкодою для розробки закону є те, що інформація про ноу-хау, внаслідок її конфіденційності, не підлягає реєстрації. Частково правова охорона ноу-хау може бути здійснена в рамках законів України «Про інформацію» і «Про науково-технічну інформацію». Однак нерозкрита інформація може бути об'єктом правової охорони доти, поки вона зберігає конфіденційність.

Недобросовісною конкуренцією вважають:

- неправомірне використання ділової репутації суб'єкта господарської діяльності (неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, пакування; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу (порівняльна реклама);
- створення перешкод суб'єкту господарської діяльності у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції; схилення суб'єкта господарської діяльності до розірвання договору з конкурентом;
- неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

Учинення зазначених дій тягне за собою накладання штрафів, а також адміністративну, цивільну й кримінальну відповідальність.

3.4. Інноваційне підприємництво та управління правами інтелектуальної власності.

Сьогодні головними факторами розвитку будь-якої господарської системи є інновації - це техніка нового типу, нові технології, нова організація праці і виробництва. На сучасному етапі інноваційним технологіям немає альтернативи. Прискорений розвиток інноваційних процесів, який базується на ефективному використанні науково-технічного потенціалу, є основним фактором економічного зростання країни.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інновації - це новостворені і вдосконалені конкурентноздатні технології, продукти або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери.

Інноваційна діяльність - це діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, яка зумовлює

випуск на ринок нових конкурентноздатних товарів і послуг.

В основу інноваційної діяльності покладена інноваційна політика, яка здійснюється на рівні держави або на рівні підприємства.

Україна має вагомі об'єктивні передумови формування інноваційної стратегії довгострокового економічного розвитку.

Перехід економіки на інноваційний тип повинен починатися із виробничого ланцюга (підприємства, фінансово-промислових груп, промислово-фінансових груп, технопарків, спільних підприємств та інших господарських суб'єктів) за умови сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату.

Глобалізація світового господарства, зростання масштабів економічної експансії транснаціонального капіталу, подальший прогрес у розвитку електронних засобів зв'язку, а також інтернаціоналізація науки обумовлюють тенденцію до міжнародної інтеграції в галузі інноваційної діяльності. Виділяють п'ять етапів життєвого циклу об'єкта права інтелектуальної власності: створення ОІВ, набуття прав на ОІВ, використання (комерціалізація) ОІВ, захист прав інтелектуальної власності, утилізація ОІВ.

Створення ОІВ розпочинається з ідеї. Далі проводять патентний пошук, щоб переконатися, що таких винаходів ще не було, перевірити цю ідею експериментально. Закінчується створення об'єкта права інтелектуальної власності оформленням його на матеріальному носії таким чином, щоб він став зрозумілим для інших осіб.

Патентна інформація - це технічна і правова інформація, що міститься в офіційних періодичних публікаціях відомств інтелектуальної власності. Патентна інформація - це сукупність відомостей про результат науково - технічної діяльності, які містяться в описах, прикладених до заявок на винаходи або до охоронних документів. Патентна інформація являє собою всеохоплюючу добірку систематизованої технічної інформації. Патентні документи класифікуються за галузями відповідно до єдиної Міжнародної патентної класифікації, що полегшує пошук потрібної інформації.

У галузі комерційної стратегії бізнесу патентна інформація допомагає відслідковувати передові досягнення у певній сфері, знаходити відповідні ринки. Технічна інформація, яка міститься в патентних документах, дозволяє уникнути зайвих витрат на дублювання досліджень, виявити та оцінити технологію для ліцензування та передання технології, знайти альтернативні технології, ідеї для подальших інновацій та готові рішення технологічних проблем, уникнути можливих проблем з порушенням прав власників охоронних документів на об'єкти промислової власності.

Патентні документи містять величезний обсяг інформації. Тому потрібні системи, які ідентифікували б патентні документи, що належать до даної галузі техніки, і дозволили б знайти потрібну інформацію. Створено інструменти для вирішення цієї проблеми - міжнародні класифікації об'єктів промислової власності.

Міжнародна патентна класифікація охоплює такі аспекти науки, техніки й технології, які можуть бути об'єктом патентного захисту. Її поділено на вісім розділів, кожен з яких позначено великою літерою латинського алфавіту від А до Н. Заголовки розділів лише наближено відображають їх зміст:

А - задоволення життєвих потреб людини;
В - різні технологічні процеси, транспортування;
С - хімія, металургія;
D - текстиль, папір;
Е - будівництво, гірнича справа;
F - механіка, освітлення, опалення, двигуни й насоси, зброя, боєприпаси, вибухові роботи;
G - фізика;
H - електрика.

Розділи поділяють на класи, індекс кожного з яких складають з індексу розділу та двозначного числа, наприклад В01, F28. Заголовок класу відображає зміст класу. Кожний клас містить один або більше підкласів. Повний класифікаційний індекс складають з комбінації символів, які використовують для позначення розділу, класу, підкласу.

Розрізняють первинні та вторинні джерела патентної інформації.

До первинних джерел патентної інформації належать патенти на винаходи й корисні моделі, авторські свідоцтва на винаходи. До вторинних джерел патентної інформації належать документи, які є результатом аналітико-синтетичного перероблення первинних джерел (реферати або анотації описів винаходів, видання інформаційних центрів).

Мета патентних досліджень - визначення патентної ситуації щодо устрою, способу або позначення для товарів і послуг. Розрізняють такі основні види патентного пошуку: тематичний, іменний, нумераційний, пошук патентів-аналогів і пошук для виявлення патентних прав.

Під час тематичного пошуку виявляють аналоги. Аналог технічного об'єкта - це відомий до даного пріоритету засіб такого самого призначення, сукупність ознак якого подібна до сукупності суттєвих ознак певного об'єкта; найближчий аналог (прототип) це аналог технічного об'єкта, найближчий до цього за сукупністю ознак. Визначаючи патентоспроможність пошук проводять щонайменше за такими державами, як Україна, Російська Федерація, СРСР, США, Франція, Велика Британія, Німеччина, Японія, Швейцарія, а також за державами, у яких найбільш розвинута досліджувана галузь техніки.

Важливим є забезпечення патентної чистоти виробів з тим, щоб уникнути значних витрат у разі порушення прав. По-друге, це стратегія ліцензування на основі отримання монопольних прав на технологію виробництва, що примушує інших виробників придбати у власника прав дозвіл на використання цієї технології за ліцензійним договором. По-третє, це стратегія формування уставного капіталу підприємства шляхом внесення до його складу прав на ОІВ, що мають визначену вартість. По-четверте, це стратегія створення іміджу компанії.

Після закінчення юридично визначеного строку дії прав на ОІВ він зникає як об'єкт власності і переходить в суспільне надбання. Тому на цьому етапі підприємство повинно спрогнозувати наслідки вичерпання прав на свої ОІВ. З іншого боку, відкривається можливість безоплатного використання науково-технічних і технологічних розробок, права на які належали до їх вичерпання іншим правовласникам. Для багатьох підприємств це часто єдина можливість використати

в своїй діяльності досягнення науково-технічного прогресу.

Право власності забезпечує можливість патентовласнику в межах строку дії патенту виготовляти й реалізовувати патентовану продукцію на монопольній основі. Тим самим виключають довільний доступ конкурентів до запатентованого технічного рішення й забезпечують умови для одержання додаткового прибутку.

Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен знак, включений до незалежного пункту формули винаходу. Власник патенту може використовувати попереджувальне маркування із зазначенням номера патенту на продукті чи пакуванні продукту, виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу.

Один із засобів розвитку національної економіки будь-якої держави - передача й придбання передових технологій, і передусім, на комерційній основі.

Основні юридичні форми передавання й придбання технології на комерційній основі такі:

- передавання права власності на об'єкти інтелектуальної власності;
- ліцензування, тобто надання власником об'єкта інтелектуальної власності іншій фізичній або юридичній особі дозволу на здійснення на певній території протягом певного часу дій, на які має права власник цього об'єкта;
- передавання ноу-хау.

Іншими формами передавання й придбання технологій на комерційній основі є надання інжинірингових послуг; франчайзинг та ін.

Будь-яка форма обміну технологіями переслідує одну мету: реалізувати або придбати передові технології, щоб підвищити конкурентоспроможність продукції та отримати прибуток. Це дає змогу вітчизняним виробам певною мірою замінити імпортовану продукцію, а також задовольнити потреби внутрішнього ринку з подальшим виходом на зовнішній ринок.

Передавання права власності на ОІВ означає зміну власника цього об'єкта. Після цього сторона, що передала права на запатентоване технічне рішення, повністю їх втрачає, а сторона, яка стає власником цього рішення, набуває всіх виключних прав.

Передавання прав на ОІВ, реалізоване у формі купівлі-продажу ліцензій, на сьогодні одна з найпоширеніших форм передавання технологій. За ліцензійним договором власник патенту (ліцензіар), передає право на використання винаходу (корисної моделі) іншій особі (ліцензіату), яка бере на себе зобов'язання сплачувати ліцензіару обумовлені договором платежі та (здійснювати інші дії, передбачені договором про ліцензію).

За обсягом прав, що передаються згідно з ліцензійним договором, ліцензії поділяють на повні, виключні та невиключні (прості).

Повна ліцензія надає ліцензіату всіх прав на використання: ОІВ без обмеження території на весь термін дії договору. На відміну від передавання прав власності, якщо надають повну ліцензію, власник об'єкта не змінюється.

Виключна ліцензія надає ліцензіату право на узгоджених умовах і території протягом обумовленого терміну використовувати предмет ліцензії на монопольних засадах. При цьому ліцензіар не має права надавати ліцензії іншим особам.

Невиключна ліцензія надає ліцензіату право на узгоджених умовах і території

протягом обумовленого терміну використовувати предмет ліцензії. При цьому за ліцензіаром зберігається право також самостійно використовувати предмет ліцензії, а також надавати ліцензії іншим особам.

За передані згідно з ліцензійним договором права на предмет цього договору ліцензіат виплачує ліцензіару певну суму (ліцензійну винагороду).

У ліцензійних договорах використовують дві основні форми платежів: паушальні платежі і роялті. Паушальний платіж - це одноразовий внесок за придбання ліцензії, який найчастіше сплачують у початковий період дії ліцензійного договору. Роялті - це періодичні відрахування ліцензіата на користь ліцензіара, здійснювані протягом усього терміну дії ліцензії. Їх встановлюють або у формі визначених відрахувань, або залежно від вартості, виробленої за ліцензією продукції.

Вибір форми платежу залежить від конкретних умов. Паушальні платежі встановлюють тоді, коли ліцензіар не впевнений, що предмет ліцензії ефективно використовуватиметься ліцензіатом.

Ноу-хау - це конфіденційна інформація (наукова, технічна, виробнича, адміністративна, фінансова, комерційна або інша), яку застосовують у практичній діяльності юридична або фізична особи і яка ще не стала загальним надбанням. Ноу-хау, як і інші ОІВ може бути предметом договору передачі, який складають за принципом ліцензійного. Ноу-хау можна передавати в матеріальній (речовій) формі: у вигляді документів, фотокарток, мікрофільмів тощо. У такій формі можна передавати архітектурні плани споруд, діаграми, схеми розміщення обладнання, креслення машин і апаратів, характеристики сировини й матеріалів, інструкції для технічного персоналу та спеціалістів тощо. Ноу-хау можна передавати також і в нематеріальній формі (наприклад, у вигляді пояснення процесів, рекомендацій). Таку форму ноу-хау іноді називають технічними послугами, технічною допомогою або управлінськими послугами.

Передавання ноу-хау - це великий ризик, пов'язаний з розкриттям конфіденційної суті до укладання договору, а також з несанкціонованою передачею ноу-хау його одержувачем третім особам після укладання договору. На відміну від ОІВ, що охороняються, ноу-хау в більшості держав не має прямого правового захисту. Для його охорони можна використати інші закони, наприклад, про захист від недобросовісної конкуренції.

Інжиніринг - це виконання різних інженерних робіт, а також надання інженерно-консультаційних послуг на комерційній основі. До них належать: проведення попередніх досліджень; підготовка техніко-економічних обґрунтувань проектів; консультації; будівельний, інвесторський і технічний нагляди; розроблення нової технології. Часто надання інжинірингових послуг пов'язане з продажем обладнання фірмами.

Останнім часом у державах з розвинутою ринковою економікою значного поширення набув продаж товарів і технологій, а також надання , послуг на умовах франчайзингу (англ. franchising). Франчайзинг позначає спосіб ведення бізнесу, за яким одна сторона (франчайзер), яка володіє певною технологією, або ноу-хау, надає другій стороні (франчайзі) право на здійснення певного виду господарської діяльності з використанням знака для товарів і послуг першої сторони. Франчайзер

консультує франчайзі під час вибору сфери виробництва або послуг, організації торговельної мережі, проведення рекламної компанії, професійної підготовки персоналу тощо. Договори франчайзингу укладаються найчастіше між крупними фірмами з солідною репутацією й невеликими фірмами або приватними особами, які тільки починають бізнес.

Франчайзинг можна розглядати як угоду, за якої виробник чи розповсюджувач продукту або послуги, захищених товарним знаком, надає ексклюзивні права на розповсюдження на певній території цієї продукції чи послуги незалежним підприємцям в обмін на одержання від них платежів за умови дотримання технологій виробничих і обслуговуючих операцій.

Найчастіше виділяють три основні види франчайзингу: виробничий, товарний і сервісний.

За виробничого франчайзингу франчайзер, який володіє технологією виробництва певного продукту, надає франчайзі сировину (один чи декілька найважливіших інгредієнтів) для виробництва продукту, а також забезпечує його технічною інформацією, надає повноваження на виробництво і продаж товарів з товарним знаком франчайзера. Прикладами такого франчайзингу є ресторани та підприємства швидкого обслуговування.

За товарного франчайзингу франчайзі набуває право розповсюджувати товари франчайзера з його товарним знаком. Прикладами такого франчайзингу можуть бути продаж автомобільного палива, косметики або побутової техніки.

За сервісного франчайзингу франчайзер розробляє систему певних послуг, які за умовами договору франчайзі надає своїм споживачам.

3.5. Економіка інтелектуальної власності.

Одним з найбільш важливих і не до кінця усвідомлених феноменів кінця ХХ сторіччя є початок переходу цивілізації до постіндустріальної інформаційної епохи, яка характеризується виділенням інтелектуальної власності в особливий самостійний товар, що може нескінченно тиражуватися без зміни первісної вартості, майже не вимагаючи для свого створення витрати енергетичних і сировинних ресурсів.

У фінансових показниках постіндустріальних країн все меншу роль відіграє сукупність матеріальних активів, і все більшу - вартість нематеріальних активів. Понад 40% активів підприємств в розвинених країнах становлять нематеріальні активи, в основному права на об'єкти інтелектуальної власності.

Активи підприємства складаються з матеріальних активів, до яких відносять рухоме, нерухоме майно і оборотні кошти, а також з нематеріальних активів - в основному, прав. Нематеріальні активи - це новий об'єкт фінансового обліку для України, що узагальнює особливі види вкладення капіталу підприємства, а також характеризує його економічний потенціал і фінансову стабільність. Згідно стандарту бухгалтерського обліку нематеріальний актив - немонетарний актив, що не має натуральної форми, може бути ідентифікованим і утримуватися підприємством з метою використання протягом більше одного року для виробництва, торгівлі та передачі в оренду.

З урахуванням цих особливостей, можна характеризувати права інтелектуальної власності як результати творчої діяльності, які приносять їхньому власнику прибуток, розмір якого залежить від обсягу цих прав.

До основних властивостей будь-якого ринкового товару відносяться:

- а) корисність - здатність задовольняти деяку потребу;
- б) рідкість - властивість, протилежна загальності і доступності;
- в) універсальність - придатність до обміну на будь-які інші ринкові товари.

Право на використання ОІВ стає товаром, якщо йому штучно додати властивість рідкості, тобто закріпити це право за визначеною особою і заборонити його використання іншим без санкції право власника. Тобто потрібно забезпечити правову охорону ОІВ шляхом патентування.

З властивістю товару - універсальністю тісно пов'язана його обороноспроможність, що припускає відчуження прав інтелектуальної власності як від індивідуума, так і від підприємства.

За принципом «відокремлюваності» права інтелектуальної власності можна поділити на три групи:

- права, що не відокремлюються від підприємства чи від індивідуума;
- права, що не відокремлюються від підприємства;
- права, що не відокремлюються від індивідуума.

Тільки у випадку відокремлюваності від підприємства чи індивідуума (автора) ОІВ, права можуть бути обороноспроможними, тобто виступати як товар.

За ознакою терміну служби ОІВ поділяються на дві групи: ОІВ з встановленим терміном служби та ОІВ з не встановленим терміном служби. Ця обставина має наслідки при визначенні вартості ОІВ як товару, а також при встановленні терміну його амортизації, коли він перебуває на балансі підприємства як нематеріальний актив.

Розрізняють юридичний і економічний термін служби. Деякі ОІВ можуть не мати встановленого терміну служби. Наприклад, юридичний термін дії (служби) патенту дорівнює 20 рокам. Однак, цілком можливо, що за цей час патент може морально застаріти, не виключена імовірність, що з'являться нові більш ефективні винаходи. Тому при економічних розрахунках для патентів установлюється більш короткий термін (економічний), рівний 10-12 рокам, а у окремих випадках і менше.

Без установлення терміну дії стає проблематичним визначення вартості переданих прав на ОІВ.

Розрахунки вартості прав на ОІВ можуть виконуватися при визначенні:

- вартості нематеріальних активів об'єктів приватизації;
- оподаткованої бази майна підприємств;
- вартості виключних прав, переданих на основі ліцензійного договору;
- вартості, що вносяться до статутного фонду підприємства;
- розміру компенсації, яка має бути виплачена власнику виключних прав за використання. ОІВ відповідно до норм діючого законодавства.

Оцінка вартості прав на ОІВ у конкретному випадку їх використання є складною процедурою й у кожному випадку вимагає унікального рішення задачі.

При усьому різноманітті таких випадків існує три загально визнаних підходи до оцінки прав на ОІВ: підхід на основі активів, ринковий підхід, прибутковий підхід.

Підхід на основі активів (бухгалтерських книг) заснований на припущенні, що вартість об'єкта інтелектуальної власності дорівнює вартості витрат на його створення, доведення й амортизацію. В межах цього підходу існує кілька методів розрахунку вартості. Один з них, метод вартості заміщення, полягає в тому, що максимальна вартість яку варто заплатити при покупці ОІВ, дорівнює вартості ОІВ, еквівалентного за можливостями і варіантами його використання або такого, що має аналогічну споживчу вартість. Цей варіант розрахунку влаштовує покупця, тому що він може документально відстежити витрати на створення ОІВ і переконатися, що ця вартість виправдана. Але він не вигідний для продавця, оскільки останній одержить суму, рівну понесеним витратам на створення ОІВ без прибутку.

Ринковий підхід до оцінки вартості прав ОІВ припускає використання методу порівняльних продаж. Сутність методу полягає в порівнянні оцінюваного об'єкта з аналогічними по призначенню, якості і корисності об'єктами, що були продані на цей час на аналогічному ринку. Цей підхід дає «справедливу ціну», за яку продавець, який володіє інформацією про ринкову вартість аналогічних об'єктів, готовий продати ОІВ, а покупець, який також володіє повною інформацією про ОІВ і ринкову вартість аналогічних об'єктів, готовий купити даний ОІВ. Ця ціна встановлюється ринком і влаштовує як продавця так і покупця.

Прибутковий підхід припускає, що ніхто не стане вкладати «свій капітал» у придбання того чи іншого ОІВ, якщо такий же дохід можна одержати будь - яким іншим способом. Суть методу полягає в тім, що вартість прав на ОІВ визначають, як функцію доходу, що може принести використання даного ОІВ у майбутньому.

Для розрахунку поточної вартості об'єкта оцінки застосовують два основних методи: метод дисконтування і метод капіталізації доходу.

Ризик вкладання капіталу в цінні державні папери нижчий, ніж при вкладанні у нову технологію. Норма оплати за капітал, вкладений у технологію, повинна бути вищою, ніж норма оплати за капітал, вкладений у цінні папери.

Метод дисконтування, заснований на тому допущенні, що вартість грошей у майбутньому буде менша, ніж сьогодні:

$$PV = \frac{CF}{1+i},$$

де PV - поточна вартість об'єкта оцінки;

CF - майбутній грошовий потік;

i - коефіцієнт дисконтування.

За методом капіталізації доходу вартість об'єкта оцінки визначають як частку від ділення чистого доходу, отриманого від комерційного використання об'єкта оцінки на коефіцієнт капіталізації:

$$PV_K = \frac{CF}{K},$$

де PV - поточна вартість об'єкта оцінки;
 CF - грошовий потік щорічного доходу;
 K - коефіцієнт капіталізації.

Цей метод розрахунку вартості вигідний для продавця, тому що в майбутньому дохід, що очікується від використання прав на ОІВ, може бути значним. Однак, для покупця це найменш вигідний варіант розрахунку, оскільки існує реальна небезпека того, що ОІВ, наприклад, винахід, не знайде практичного застосування в силу того, і що через деякий час, з'явиться новий, більш перспективний винахід.

Остаточно вартість прав на ОІВ встановлюють з урахуванням результатів, отриманих за декількома методиками.

Найчастіше для оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності використовується метод роялті в рамках доходного підходу. Вартість ОІВ розраховують за формулою:

$$PV = \sum_{i=1}^n C_i \cdot \frac{R_t}{100},$$

де. PV - вартість ОІВ на теперішній час, що дорівнює сумі виплат роялті протягом строку дії ліцензії, грн.;
 R_t - ставка роялті, %;
 C - прогнозовані грошові потоки, що генеруються предметом ліцензії за період i (так звана база роялті), грн.;
 t - розрахунковий термін дії ліцензії (періоди).

Відсутність патенту знижує розмір стандартної ставки роялті приблизно на 30% в порівнянні з ОІВ, що має патентну охорону.

ОІВ дають фінансову віддачу лише після випуску продукції. Вони повинні пройти шлях: ідея - науково-дослідна робота - конструкторська розробка - постановка продукції на виробництво - серійне виробництво. Для покриття затрат на виконання цих стадій необхідні інвестиції - зовнішні або внутрішні. Кінцевою метою вкладання капіталу є отримання значних прибутків.

Міжнародний рух інтелектуального капіталу пов'язаний з міжнародною інноваційною діяльністю і комерціалізацією інтелектуальної власності. Цьому сприяє економічна інтеграція в науковій діяльності, Впровадження новітніх технологій, випуск високотехнологічної та конкурентноздатної продукції, входження до світового ринку.

Перед початком інвестування необхідно вирішувати наступні задачі:

- чи слід інвестувати в проект;
- якщо так, то на яку суму.

Відповідь на перше питання свідчить про економічну ефективність ОІВ.

Не існує універсального критерію для визначення ефективності для будь-яких випадків. Використовуючи розрахунки по кільком механізмам можна отримати більш однозначне рішення. В ряді випадків це якісний результат, - але він дозволяє прийняти рішення про доцільність інвестування проекту.

До критеріїв, економічної ефективності вкладання інвестицій відносяться наступні показники: чиста дійсна вартість; період окупності; внутрішня норма віддачі; індекс прибутковості.

Чиста дійсна вартість це різниця між сумою дисконтованих грошових потоків і початкових інвестицій

$$NPV = -C_o + \sum_{i=1}^n \frac{C_i}{(1+i)^n},$$

де: C_o - сума початкових інвестицій;

C_i - майбутній грошовий потік;

i - норма дисконтування.

Позитивне значення NPV свідчить, що інвестиційний проект прийнятний. Воно враховує зміну вартості грошей у часі та наявність ряду паралельних грошових потоків.

Внутрішня норма віддачі IRR - норма дисконтування при якій чиста дійсна вартість дорівнює нулю.

Індекс прибутковості PI (коефіцієнт вигідності) - це відношення дійсної вартості майбутніх грошових потоків до початкових інвестицій:

$$PI = \frac{PV}{C_o}.$$

За іншим визначенням PI це відношення дійсної вартості усіх грошових надходжень до дійсної вартості усіх витрат. PI повинно бути більше 1.

3.6. Захист прав інтелектуальної власності.

У наш час фактор захисту прав здобуває особливо великого значення, тому що у зв'язку зі швидким розвитком технологій, з'явилася можливість порушення прав у таких обсягах, що були неможливі кілька десятиліть тому.

Поняття «захист права інтелектуальної власності» включає передбачену законодавством діяльність відповідних державних органів по визнанню, поновленню прав, а також усуненню перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права в сфері інтелектуальної власності.

Захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності здійснюється згідно з адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Розрізняють дві основні форми захисту права інтелектуальної власності - юрисдикційну і не юрисдикційну.

Знайшовши факт порушення своїх прав, право власник повинен, у першу чергу, звернутися до конкурента, указавши йому на наявність своїх прав. Для цього

можна направити конкуренту лист, щоб порушник не зміг згодом посилатися на своє незнання. Діючим засобом запобігання порушення прав є переговори. Цілком можливо, що в процесі переговорів вдасться переконати порушника змінити свою поведінку. Компроміс, досягнутий на переговорах краще, ніж судовий розгляд.

Якщо переговори не приведуть до позитивного результату, можна передати рішення питання третейському суду. У цьому випадку обидві сторони повинні попередньо підписати відповідний документ про згоду визнати рішення третейського судді. Якщо й ці міри не досягнуть позитивного результату, право володілець може вдатися до захисту своїх прав у судовому порядку. Суд повинен розглядатися як останній засіб у рішенні суперечки. Більшість конкурентів прагнуть уникнути ризику судових рішень, що можуть зупинити їхню підприємницьку діяльність, і тому намагаються не порушувати існуючі права.

Суперечки щодо інтелектуальної власності поділяються на дві групи. До першої відносяться суперечки про визнання результату інтелектуальної діяльності об'єктом інтелектуальної власності. Стосовно до об'єктів промислової власності це суперечки: пов'язані з відмовленням у видачі патенту; з запереченням третіх осіб проти видачі патенту; з визнанням патенту недійсним.

Суперечки першої групи вирішуються в адміністративному чи в адміністративно-судовому порядку. Вони розглядаються в спеціальних органах Державного департаменту інтелектуальної власності (на Україні це Апеляційна палата).

До другої групи відносяться суперечки, що стосуються порушення прав:

- про заборону дій, що порушують права на патент; про відшкодування шкоди, заподіяної порушником патентних прав;
- про визнання дій, що не порушують патент;
- про користування винаходами після закінчення терміну їх дії;
- про компенсацію за використання винаходу державою тощо.

Суперечки другої групи розглядаються тільки в судовому порядку.

Суперечки, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, підвідомчі судам загальної юрисдикції і вищому господарському суду. Згідно з Кримінальним кодексом України незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення права на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, якщо це завдало матеріальної шкоди у великому розмірі, караються позбавленням волі на строк до двох років, або виправними роботами на строк до одного року, або штрафом від двохсот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і конфіскацією незаконно виготовленої продукції, обладнання й матеріалів, призначених для їх виготовлення. Ті самі дії, якщо їх вчинено повторно або за попереднім зговором групою осіб, або коли вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, або виправними роботами на строк до двох років, або штрафом від однієї до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання й матеріалів, призначених для їх виготовлення.

Матеріальну шкоду вважають завданою у великому розмірі, якщо її розмір у

сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі, якщо її розмір у тисячу й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Суперечки, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності, підвідомчі судам загальної юрисдикції і вищому господарському суду. Якщо, хоча б однією зі сторін у суперечці є фізична особа, то зазначена суперечка підвідомча суду загальної юрисдикції.

У випадку порушення прав потерпілий подає позов - заяву, звернену до суду, про відправлення правосуддя з метою захисту особистих чи майнових прав. У позовній заяві вказується форма захисту (заборона робити яку-небудь дію, відшкодування збитків тощо), розмір нанесеного збитку, приводяться докази обґрунтованості вимог.

За загальним правилом цивільного судочинства конкретна цивільна справа, як правило, розглядається за місцем перебування відповідача. У будь-якому судовому розгляді про порушення прав інтелектуальної власності зважуються два основних питання. Перше зв'язане з встановленням чи не встановленням факту використання ОІВ, що охороняється. Друге - з визначенням розміру збитків, що підлягають стягненню з відповідача на користь позивача.

Власник прав на ОІВ має право вимагати від порушника:

- визнання прав власника;
- відновлення положення, що існувало до порушення права;
- припинення дій, що порушують право чи створюють погрозу його порушенню;
- відшкодування збитків, включаючи втрачену вигоду тощо.

Суд може постановити рішення про:

- застосування негайних заходів щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;
- зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності:
- вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених в цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності;
- вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності;
- застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо цього порушення.

Моральна шкода полягає у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи і відшкодовується грошми, іншим майном або в інший спосіб. Якщо в результаті незаконного використання ОІВ порушник одержав доход, потерпілий має право вимагати відшкодування втраченої вигоди в розмірі не меншому, ніж сума такого доходу. Застосування цивільно-правових санкцій за порушення прав на ОІВ можливо протягом трьох років з дати, коли

власник права довідався чи повинний був довідатися про порушення свого права.

Законодавство України передбачає також кримінально-правові санкції за незаконне зазіхання на комерційну таємницю. Об'єктивна сторона цього злочину включає умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей (комерційне шпигунство), а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності. Винний у скоєнні такого злочину карається штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі терміном до трьох років. Злочином є також і розголошення комерційної таємниці. Його об'єктивна сторона полягає в умисному розголошенні комерційної таємниці без згоди власника права на неї особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди суб'єкту господарської діяльності. До таких осіб належать працівники власника права на комерційну таємницю, а також працівники податкових і правоохоронних органів, банківських установ, органів виконавчої влади та інші особи, які згідно з чинним законодавством мають право на ознайомлення з відомостями, що становлять комерційну таємницю. Суб'єктивна сторона злочину характеризується тільки прямим умислом і корисливими чи іншими особистими мотивами. Обов'язковою ознакою даного злочину є наслідки у вигляді істотної шкоди, заподіяної суб'єкту господарської діяльності. Спричинення йому моральної шкоди, наприклад, підрив ділової репутації, складу злочину не утворює.

Необхідною умовою для вступу України до ВТО є обов'язкове виконання угоди TRIPS. Ця угода визнана світовим співтовариством як правовий документ, що охоплює питання, пов'язані з охороною прав на ОІВ, які розглядаються як товар.

Відповідно до вимог Угоди TRIPS, країни-учасниці зобов'язуються забезпечити на своїй території дію таких процедур, які дозволяють здійснювати заходи, що запобігають порушенню законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності.

Стаття Угоди TRIPS зазначає, що законодавство кожної країни повинно мати норми, що дозволяли б удатися до ефективних дій, спрямованих проти будь-якого порушення прав інтелектуальної власності, включаючи термінові заходи для запобігання порушень і правові санкції на випадок подальших порушень.

Угода TRIPS передбачає захист прав інтелектуальної власності за допомогою адміністративних процедур, цивільно-правові способи захисту прав, а також карні процедури і штрафи, що можуть бути застосовані до порушників прав.

Подальше удосконалення національного законодавства України здійснюється з урахуванням вимог цього міжнародного нормативного акту.

Література

Основна

1. Цибульов П,М. Основи інтелектуальної власності І Навчальний посібник. К.: «Інститут інтелектуальної власності і права», 2005. -112с.
2. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика - Наук.-практ, вид. у 4-х т, за заг. ред. О. Д Святоцького - Т.І. Право інтелектуальної власності. - К.: Видавничий дім «ІнЮре», 1999. -500с.
3. Т.2. Авторське право і суміжні прана - К.: Видавничий дім «ІнЮре», 1999.-460с. Т.3. Промислова власність. - К.: Видавничий дім «ІнЮре», 1999.-656с.
4. Т.4. Оцінка інтелектуальної власності. Бухгалтерський облік та оподаткування.-К.: Видавничий дім «ІнЮре», 1999.-384с.

Додаткова

5. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С.О.Довгий, В.О.Жаров, В;О.Зайчук та ін. - К.: Форум, 2002. -319с.
6. Кожарская И.Ю., Прахов Б.Г. Патентное право. - К.: Інститут. Інтелектуальної власності і права, 2003. -140 с.
7. Тофило А.В, Экспертиза объектов интеллектуальной собственности: заявки на изобретения и полезные модели, -К.: Інститут. Інтелектуальної власності і права 2004, - 176с.
8. Бутнік-Сіверський О.Б. Економіка інтелектуальної власності -К.: Інститут. Інтелектуальної власності і права 2004 - 296 с.
9. Цибулев П.Н, Оценка интеллектуальной собственности. - К.: Інститут. Інтелектуальної власності і права 2003, - 184 с.
10. Цыбулев П.Н. Маркетинг интеллектуальной собственности. -К.: Інститут. Інтелектуальної власності і права - 188 с.
11. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. - К.: Інститут. Інтелектуальної власності і права 2004.- 64 с.
12. Добриніна Г.П, Пархоменко В.Д. Патентна інформація і документація. Патентні дослідження: Інститут. Інтелектуальної власності і права, 2004-96 с.
13. Коссак В.М., Якубівський І.Є. Право інтелектуальної власності. К.: Істина, 2007. – 208 с.
14. Спосіб модифікування чавуну. Патент України на корисну модель № 125708. Заявка № u 201711519, заявлено 24.11.2017, зареєстровано 24.11.2017. Опубліковано 25.05.2018, бюлетень № 10/2018 Автори Кропівний В.М., Аулін В.В., Кузик О.В., Кропівна О.В., Карпушин С.О., Молокост Л.А.

ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕДМОВА.....	3
1. СТРУКТУРА КУРСУ.....	4
1.1. Тематика лекцій по курсу.....	4
1.2. Зміст тем дисципліни.....	4
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	7
2.1. Теми рефератів до самостійної роботи.....	7
3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛІВ КУРСУ.....	10
3.1. Інтелектуальна власність як право на результати творчої діяльності людини.....	10
3.2. Система інтелектуальної власності.....	11
3.3. Охорона права на об'єкти інтелектуальної власності.....	14
3.4. Інноваційне підприємництво та управління правами інтелектуальної власності.....	18
3.5. Економіка інтелектуальної власності.....	23
3.6. Захист прав інтелектуальної власності.....	27
ЛІТЕРАТУРА.....	31

Навчально-методичне видання
Методичні рекомендації до вивчення курсу для здобувачів освіти
кваліфікаційного рівня «магістр» всіх форм навчання
Укладачі: *В. Кропивний, О. Кропивна, В. Настоящий, С. Карпушин*
Редактор *В.О. Омеляненко*
Комп'ютерна верстка *С. Карпушин*
Тиражування

Здано до тиражу 10.11.2020. Підписано до друку 05.11.2020. Формат 64x84
1/16 (A5). Папір газетний. Умов.друк. арк. 2,06. Тираж 50 прим. Зам. № _____ / 2020.
РВЛ ЦНТУ. м. Кропивницький, пр. Університетський, 8-А. Тел.: 597-541, 559-245.